

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

แรงงานเป็นปัจจัยการผลิต และเป็นทุนมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา เศรษฐกิจ เช่น แรงงานในภาคการเกษตรกรรม แรงงานในสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรม และแรงงานในภาคบริการ นอกจากนี้แรงงานยังมีความสำคัญในระดับภาพรวม (Macro) ของประเทศ เพราะหากว่าแรงงานในภาคการผลิตต่างๆมีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพที่ดี ย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพในการผลิต และเกิดประสิทธิผลต่อการพัฒนาภาคการผลิตนั้นๆ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาในภาพรวมของประเทศ ดังนั้น แรงงานจึงมีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศอย่างยิ่ง และแรงงานมีความจำเป็นต้องได้รับการเอาใจใส่ให้การดูแลอย่างเหมาะสมพอควร มีศักดิ์ศรี สามารถดำรงตนอยู่อย่างเท่าเทียมกันกับทุกกลุ่มชนต่าง ๆ ในสังคมได้ แต่อย่างไรก็ตาม การที่แรงงานมีความหลากหลาย แยกไปตามภาคการผลิตสาขาต่างๆ นั้น ทำให้การจัดการดูแลและการดำรงอยู่ของแรงงานมีความแตกต่างกันไปด้วย

ปัจจุบันได้มีการพัฒนาทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา รวมไปถึงการเกิดปัญหาต่างๆที่เข้ามากับการใช้แรงงานคือ ปัญหาแรงงานเด็ก ปัญหาแรงงานหญิง แรงงานต่างด้าว ที่มาพร้อมกับความเจริญทางด้านเศรษฐกิจแต่เมื่อภาคอุตสาหกรรมเริ่มเข้ามาแทนที่ภาคเกษตรกรรมทำให้มีเทคโนโลยีใหม่ๆเข้ามา แรงงานหญิงก็เริ่มมีบทบาทมากขึ้น อาจเป็นเพราะเพศหญิงมีจำนวนมากและต้องการช่วยเหลือครอบครัวในเรื่องปัญหาการเงิน แรงงานหญิงในปัจจุบันนิยมเข้าไปสู่วางงานอุตสาหกรรม จากการพัฒนาทางด้านต่างๆ ในอดีตหญิงจะมีหน้าที่หลัก คือ ปรนนิบัติสามี ดูแลครอบครัว และการทำงานในเชิงการยังชีพเช่นการเพาะปลูกผักสวนครัวต่างๆ เมื่อสังคมเปลี่ยนไปการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีกลับให้ความสำคัญกับการศึกษา สังคมยอมรับให้หญิงมีการศึกษามากขึ้น ส่งเสริมให้หญิงดูแลตัวเองและครอบครัวเพื่อแบ่งเบาภาระเศรษฐกิจในครอบครัว ทำให้การทำงานของหญิงมีการยอมรับมากขึ้น

เนื่องจากแรงงานหญิงแรงงานชายมีลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจต่างกันไม่ว่าจะโอกาสการทำงาน การศึกษา และการเลื่อนขั้น แรงงานชายจะมีโอกาสมากกว่าแรงงานหญิง โดย

แรงงาน หญิงจะได้รับผลกระทบวิกฤติทางเศรษฐกิจส่งผลให้แรงงานหญิงต้องถูกเลิกจ้างมากกว่า
 แรงงานชายเนื่องจากแรงงานหญิงส่วนใหญ่จะต้องมีภาระในการเลี้ยงดูบุตรและทำงานบ้านและส่งผล
 ทำให้แรงงานหญิงมีแนวโน้มในการที่จะออกมาทำงานนอกระบบมากกว่าทำงานในระบบ
 นอกจากนี้แรงงานหญิงยังมีความเสี่ยงต่อภัยอันตรายในโรงงานอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะผลกระทบ
 จากสิ่งแวดล้อมที่รับผลมาจากโรงงานทำให้ส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะเสียง
 กลิ่น สภาพอากาศที่โดยปกติแล้วหญิงจะมีสภาพร่างกายที่อ่อนแอแม้จะส่งผลกระทบได้ง่าย
 สุขภาพร่างกายที่ต้องทำงานหนักทั้งในโรงงานและหน้าที่หลักในการดูแลครอบครัว ทำงานบ้าน
 เป็นกิจวัตรประจำวัน มักจะทำให้เหน็ดเหนื่อยอ่อนล้า

การใช้แรงงานสตรีกลายเป็นปัญหา สตรีที่เข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการ
 อาจตกเป็นเหยื่อทางเพศแก่นายจ้าง หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน หรือชายอื่นทั่ว ๆ ไปได้ เนื่องจาก
 สตรี มีสรีระบอบบางกว่าเพศชายมาก การเลือกปฏิบัติทางเพศของนายจ้าง เป็นการกีดกันเพศ
 หญิง หรือเลือกปฏิบัติต่อเพศหญิงไม่เท่าเทียมกันกับเพศชาย อาทิ ไม่รับสตรีเข้าทำงานทั้ง ๆ ที่เป็น
 งาน ซึ่งสตรีสามารถทำได้เช่นเดียวกับผู้ชาย การจ่ายค่าจ้างแก่หญิงต่ำกว่าชาย การส่งเสริมพัฒนา
 ฝีมือแรงงานชายมากกว่าหญิง การกีดกันหญิงมิให้เลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้นหรืออาจให้โอกาสผู้ชาย
 มากกว่า การกำหนดอายุเกษียณของหญิงต่ำกว่าชาย เป็นต้น

จากรายงาน การสำรวจความต้อ งการแรงงานของสถานประกอบการ พ.ศ. 2551 ของ
 สำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าส ถานประกอบการยังมีความต้องการแรงงานเพิ่มประมาณ 395,567
 คน ในจำนวนนี้สถานประกอบการรายงานว่าเป็นแรงงานที่ขาดแคลน (ตำแหน่งงานที่หาคนทำงาน
 ยากหรือหาคนทำงานไม่ได้ตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป) จำนวนทั้งสิ้น 250,397 คน หรือประมาณร้อยละ
 63.3 ของจำนวนแรงงานที่ต้องการทั้งสิ้น เมื่อพิจารณาตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ พบว่า สถาน
 ประกอบการเกี่ยวกับการผลิต มีความต้องการแรงงาน และมีแรงงานที่ขาดแคลนมากที่สุดประมาณ
 221,957 คน และ 141,745 คน ตามลำดับ รองลงมาเป็นธุรกิจและบริการ ประมาณ 150,058 คน และ
 94,078 คน ตามลำดับ ในขณะที่กิจกรรมการขนส่งทางบกฯ และโรงพยาบาล มีความต้องการ
 แรงงานเพียงเล็กน้อยประมาณ 5,624 คน และ 5,517 คน ตามลำดับ

เขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน ปัจจุบันมีแรงงานจำนวนมาก ทั้งแรงงาน
 หญิงและชาย โดยจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2526 จัดตั้งขึ้นเพื่อสนองนโยบายต่อแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ
 และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) ซึ่งกำหนดให้มีการกระจายการพัฒนาอุตสาหกรรม
 ไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.
 2525 - 2529) ซึ่งเน้นให้มีการพัฒนาเมืองหลัก เมืองรองของภาคต่างๆ การนิคมอุตสาหกรรมแห่ง
 ประเทศไทย (กนอ.)จึงได้มีโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ขึ้นที่จังหวัดลำพูน

เนื่องจากมีความเหมาะสมหลายประการ เช่น มีความพร้อมด้านสาธารณูปโภค แรงงาน วัตถุประสงค์ทางการเกษตร ระบบสื่อสาร และการคมนาคม จึงมีการพัฒนาพื้นที่ริมถนนทางหลวงหมายเลข 11 ช่วงกิโลเมตรที่ 69-70 (ลำปาง - เชียงใหม่) ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

จากข้อมูลนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2552 พบว่าแรงงานฝ่ายผลิตส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงถึงร้อยละ 56.79 และในปี พ.ศ.2552 มีแรงงานประมาณ 40,883 คน จำแนกเป็นหญิง จำนวน 21,217 คน คิดเป็นร้อยละ 51.96 และชาย จำนวน 19,666 คน คิดเป็นร้อยละ 48.04 ดังแสดงในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 จำนวนและร้อยละของพนักงานฝ่ายผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน จำแนกตามเพศ

ปี พ.ศ.	จำนวนพนักงาน(คน)				
	ชาย	ร้อยละ	หญิง	ร้อยละ	รวม
2544	15,159	37.39	25,380	62.61	40,539
2545	18,474	44.50	23,038	55.50	41,512
2546	17,713	47.17	19,839	52.83	37,552
2547	19,214	43.10	25,367	56.90	44,581
2548	13,623	40.81	19,757	59.19	33,380
2549	16,266	45.06	19,830	54.94	36,096
2550	17,813	47.46	19,717	52.54	37,530
2551	17,873	40.11	26,684	59.89	44,557
2552	19,666	48.10	21,217	51.90	40,883

ที่มา: สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ

จากข้อมูลนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ เมื่อปี พ.ศ. 2552 บริษัทในเขตพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมจังหวัดลำพูนส่วนใหญ่เป็นโรงงานผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ส่งออก รองลงมาเป็นอุตสาหกรรมชิ้นส่วนและอุปกรณ์ อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ อุตสาหกรรมเครื่องหนัง อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ มีจำนวนอุตสาหกรรมก่อสร้าง และอุตสาหกรรมอื่นๆ ดังแสดงในตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2 จำนวนและร้อยละ ของโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม ปี 2552

ประเภทของโรงงานอุตสาหกรรม	จำนวนโรงงาน	ร้อยละ
อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์	22	33.85
อุตสาหกรรมชิ้นส่วนและอุปกรณ์	12	18.46
อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	11	16.92
อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ	6	9.23
อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	2	3.08
อุตสาหกรรมแปรรูปไม้	2	3.08
อุตสาหกรรมเครื่องหนัง	2	3.08
อุตสาหกรรมก่อสร้าง	1	1.54
อุตสาหกรรมอื่น ๆ	7	10.77
จำนวนรวม	65	100

ที่มา: สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ

จากข้อมูลนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ เมื่อปี พ.ศ. 2552 แรงงาน ฝ่ายผลิตของอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่เป็นพนักงานใน โรงงานผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ส่งออก รองลงมาเป็นอุตสาหกรรมชิ้นส่วนและอุปกรณ์ อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม ตามลำดับ ดังนั้น แรงงานในอุตสาหกรรมทั้ง 4 ประเภทจึงเหมาะที่จะนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 1.3

ตารางที่ 1.3 จำนวนและร้อยละพนักงานฝ่ายผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตนิคมอุตสาหกรรม
ภาคเหนือ จังหวัดลำพูน จำแนกประเภทและเพศ ปี 2552

ประเภทอุตสาหกรรม	จำนวนพนักงานฝ่ายผลิต(คน)				รวม
	ชาย	ร้อยละ	หญิง	ร้อยละ	
อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์	6,084	30.36	13,955	69.64	20,039
อุตสาหกรรมชิ้นส่วนและอุปกรณ์	4,078	47.32	4,540	52.68	8,618
อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ	1,961	57.24	1,465	42.76	3,426
อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	1,248	66.07	641	33.93	1,889
อุตสาหกรรมแปรรูปผลิตทางการเกษตร	1,611	97.52	41	2.48	1,652
อุตสาหกรรมแปรรูปไม้	1,312	84.26	245	15.74	1,557
อุตสาหกรรมเครื่องหนัง	1,096	86.96	165	13.08	1,261
อุตสาหกรรมก่อสร้าง	1,124	97.48	29	2.52	1,153
อุตสาหกรรมอื่น ๆ	1,152	89.44	136	10.56	1,288
รวม	19,666		21,217		40,883

ที่มา: สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ

แรงงานในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือตอนบน และมาจากทุกภาคของประเทศ โดยคนงานในนิคมอุตสาหกรรม มีอายุตั้งแต่ 18 ปีจนถึง 40 ปี สำหรับคนงานถ้ามีอายุ 35 ปี หากต้องออกจากงาน โอกาสจะได้งานใหม่มีน้อยมากผู้ประกอบการ มักจะไม่รับคนงานที่มีอายุมากๆ เข้าทำงาน นอกจากนี้ยังพบการละเมิดสิทธิคนงาน โดยคนงานไม่ได้รับการคุ้มครองตาม พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงานในปี 2541 ตัวอย่างเช่น คนงานไม่ได้สิทธิในการทำงานล่วงเวลา เพราะถ้าไม่ทำวันเดียว จะถูกนายจ้างงดเวลาทำงานล่วงเวลาหรือถูกใบเตือน การอบรมเรื่องสวัสดิการแรงงานในโรงงาน ก็ให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน เช่น ฝ่ายอบรมจากนายจ้างไม่มีการแจ้งเกี่ยวกับการยื่นข้อเรียกร้องข้อปรับสภาพการจ้าง และเรื่องการรวมกลุ่มของคนงาน ทั้งที่มีความจำเป็นสำหรับคนงาน แจ้งแต่แต่เรื่องค่าจ้าง และวันหยุดพักผ่อนเท่านั้น

เขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดที่มีระบบเศรษฐกิจที่เจริญเติบโตอย่างมั่นคง และเป็นเมืองศูนย์กลางอุตสาหกรรมของภาคเหนือ ตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จากสภาพของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดลำพูนที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นแหล่งดึงดูดแรงงานให้เข้ามาทำงานในจังหวัดลำพูนและโครงสร้างค่าจ้างมีลักษณะหลากหลายและแตกต่างกันไปตามประเภทและขนาดของกิจการนอกจากนี้ อุตสาหกรรมขนาดเล็กอาจไม่มีการกำหนดโครงสร้างค่าจ้างอย่างเป็นทางการ ดังนั้นการศึกษาการ

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างเพศและค่าจ้างของแรงงานในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน โดยศึกษาจากอุตสาหกรรมที่มีจำนวนโรงงานและพนักงานฝ่ายผลิตจำนวนมาก 4 อันดับแรก คือ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมชิ้นส่วนและอุปกรณ์ อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

- 1.2.1 เพื่อศึกษาลักษณะการทำงานของแรงงานหญิงและชาย ในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือจังหวัดลำพูน
- 1.2.2 เพื่อศึกษาความแตกต่างของค่าจ้างแรงงานชายและหญิง ในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือจังหวัดลำพูน
- 1.2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการทำงานของแรงงานชายและหญิง ในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา

- 1.3.1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา หน่วยงานที่สนใจสามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการกำหนดค่าจ้างแรงงานชายและหญิงเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน
- 1.3.2 สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข และวางนโยบายเกี่ยวกับค่าจ้างและสวัสดิการต่างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาถึงสภาพการทำงานและค่าจ้างของแรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ โดยทำการศึกษาแรงงานชายและหญิงที่เป็นแรงงานฝ่ายผลิตของบริษัทในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือในจังหวัดลำพูน ในปี พ.ศ.2553

1.5 นิยามศัพท์

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเพื่อความเข้าใจตรงกันในการศึกษาครั้งนี้ จึงกำหนดความหมายของศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

ภาวะการทำงาน หมายถึง สภาพการทำงานของแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าว ลักษณะงาน การปฏิบัติงาน รวมทั้งสภาพความเป็นอยู่ของแรงงาน

ค่าตอบแทนแรงงาน หมายถึง ค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงินในรูปของเงินเดือน ค่าแรง ค่าจ้าง ค่าธรรมเนียม เงินรางวัลและเงินโบนัส รวมทั้งสิ่งตอบแทนอื่น ๆ ที่คนงานได้รับเพิ่มเติม นอกเหนือไปจากค่าตอบแทนในรูปของตัวเงิน เช่น เงินประกันสังคมที่นายจ้างออกให้แก่ลูกจ้าง ค่าบริการในการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย และเพื่อมิให้ยอดผลตอบแทนแก่คนงานต่ำกว่าที่ควรจะเป็น จะต้องมีการประเมินค่าตอบแทนที่นายจ้างให้แก่คนงานในรูปของสิ่งของที่อยู่ในยอดค่าตอบแทนแก่คนงานด้วย เช่น ค่าเสื้อผ้า อาหาร และที่พักอาศัย เป็นต้น

แรงงาน หมายถึง กำลังกาย กำลังความคิด สติปัญญา ฝีมือ ทักษะ และความรู้ความสามารถของมนุษย์ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการทำงาน หรือประกอบกิจการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลในทางเศรษฐกิจ และสังคม ดังนั้นแรงงานก็คือ ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานทุกคน ที่ทำงานในทุกกระดับ ทุกอาชีพ รวมถึงผู้ว่างงานด้วย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved